

Z historii Koła i Oddziału Bydgoskiego Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego w latach 1957-2006¹

Jeszcze przed II wojną światową, z ramienia powstałego w maju 1920 r. Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, działał w Bydgoszczy Aleksander Brückner, profesor miejscowego Państwowego Gimnazjum Humanistycznego, a w Wielu pod Mroczą nauczyciel Ludwik Bandura był jednym z pierwszych prenumeratorów „Języka Polskiego”. Zbierał on materiał gwarowy dla prof. Kazimierza Nitscha². W roku 1922 – kiedy utworzono tu delegaturę TMJP (a więc w niespełna 2 lata od powstania Towarzystwa) – jego członkami było 53 bydgoszczan, a w roku następnym liczba ta wzrosła do 68 (malala ona jednak później tak, że w 1935 r. członków TMJP nie było więcej niż 5-10). Po II wojnie światowej pierwsi członkowie Towarzystwa założyli 9 maja 1953 r. pięcioosobową grupę załączkową (tworzyli ją: ks. Tadeusz Błażejewski, Henryk Dubowik, Bernadeta Gaca, Jan Malinowski i Edward Szymańda), która rozpoczęła w 1954 r. starania o utworzenie Koła. W roku 1956 zostały one uwiecznione zgodą Zarządu Głównego Towarzystwa, a w rok później Koło rozpoczęło swą działalność, której 50-lecie minęło 11 lutego 2007 r.³

---

¹ Niniejszy tekst jest zmienioną wersją referatu, jaki wygłosiłem w czasie uroczystej sesji, która odbyła się w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy z okazji 50-lecia działalności Oddziału Bydgoskiego TMJP w dniu 4 grudnia 2007 r. Pierwotny tekst referatu wysłałem do „Języka Polskiego” LXXXVIII, a jego skrót został opublikowany w „Bydgoskim Informatorze Kulturalnym” (nr 1/2008).

² Wśród rękopisów zgromadzonych w Miejskiej i Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Bydgoszczy zachował się list tego dialektologa do Ludwika Bandury.

³ Wszystkie zawarte w niniejszym opracowaniu dane pochodzą z archiwalnych dokumentów Oddziału Bydgoskiego TMJP, przechowywanych w Instytucie Filologii Polskiej UKW. W LXII roczniku „Języka Polskiego” ukazał się tekst E. Szymańdy pt. *Tło historyczne, powstanie i działalność Koła TMJP w Bydgoszczy* (s. 360-376).

I. Powstanie i działalność Koła TMJP w Bydgoszczy

Zebranie organizacyjne bydgoskiego Koła Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (20 osób) odbyło się 11 lutego 1957 r. w sali Klubu Związku Zawodowego Pracowników Kultury przy ul. Marcinkowskiego 14 z udziałem prof. Władysława Kuraszkiwicza jako przedstawiciela Zarządu Głównego TMJP, który wygłosił odczyt zatytułowany *Nowe studia o języku polskim*, rozpoczynając w ten sposób w Bydgoszczy jedną z głównych form działalności Towarzystwa. Drugi z kolei odczyt wygłoszony został 11 grudnia 1957 r. przez prof. Halinę Turską, a nosił tytuł *Zmiany znaczeniowe wyrazów*.

W kolejnych latach liczba wygłaszanych odczytów rosła. W 1958 r. wygłoszono ich już 5. Prelegentami byli późniejsi znakomici profesorowie, a wówczas magistrowie: Zygmunt Zagórski (2 odczyty), Teresa Skubalanka, Bogusław Kreja i Leszek Moszyński. W roku 1959 dołączył do tej listy mgr Henryk Misz, a w latach następnych: mgr Aleksandra Krupianka (1962), mgr Walery Pisarek (1965), mgr Danuta Wesołowska (1969), mgr Stanisław Bąba (1971). Początkowo też najczęściej odczyty wygłaszali: doc. dr Czesław Kudzinowski (1959-1961) i zastępca profesora dr Franciszek Peplowski (1960). Profesorskie grono autorów pierwszych odczytów w bydgoskim Kole TMJP tworzyły takie sławy, jak prof. S. Urbańczyk (odczyt w 1959 r.: *Imiona bogów słowiańskich*), prof. Z. Klemensiewicz (także 1959 r.: *Gramatyka i słownictwo poetyckie języka Juliusza Słowackiego*), prof. S. Rospond (1960 r.: *Nazwiska Ślązaków*), prof. W. Doroszewski (1965 r.: *Nauka o języku a praca nad językiem*).

W początkowym okresie działalności Koła odczyty wygłaszali także tacy znani językoznawcy, jak Danuta Buttler (1970), Kwiryna Handke (1970), Krystyna Kallas (1971). Do profesorskiej grupy prelegentów dołączyli później: prof. Konrad Górski (1971 r.: *Zagadnienie interpunkcji w wydaniach klasyków polskich*), prof. M. Szymczak (1976 r.: *Rozwój języka polskiego w okresie powojennym*), prof. M. Kucala (1983 r.: *O pracy nad słownikiem Jana Kochanowskiego, Zagadki w systemie języka polskiego, O języku Hioba w przekładzie Czesława Miłosza*).

W istotne wydarzenia obfitowała jesień 1964 r. 5 października odczytem prof. Z. Klemensiewicza pt. *Kultura języka* Koło zainaugurowało akcję pn. *O kulturę języka* i cykl 15 odczytów pt. *Język a kultura* (zaplanowany

na lata 1964-1966⁴). 6 października odbyła się konferencja prasowa z udziałem prof. Klemensiewicza, a „Ilustrowany Kurier Polski” rozpoczął drukować coniedzielny kącik poprawnościowy pt. *Nasz język* (w pierwszych 9 odcinkach omówiono 25 zagadnień językowych, udzielono odpowiedzi na pytania czytelników dotyczących poprawności, użycia i pochodzenia 21 wyrazów i zwrotów języka polskiego). 10 października przedstawiciel Koła na zebraniu kierowników i dyrektorów przedsiębiorstw miejskich zaapelował o zwrócenie większej uwagi na poprawność pism i druków urzędowych, a także wszelkich napisów, reklam, haseł i innych publicznych środków komunikacji językowej, z kolei 9 listopada wystosowano do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Bydgoszczy memoriał w sprawie uporządkowania w mieście nazw ulic.

W następnym roku akcji wystosowano także pisma do różnych instytucji na terenie miasta, wzywające je do usunięcia błędów językowych, a w roku 1966 (wspólnie z redakcją bydgoskiego „Dziennika Wieczornego”) zorganizowano spotkanie z przedstawicielami kuratorium i inspektoratu oświaty, Miejskiej Biblioteki Publicznej, Zarządu Aptek, przedsiębiorstw handlowych, na którym zaproponowano przywrócenie praktyki nadawania szkołom, bibliotekom, księgarniom, aptekom i sklepom nazw własnych lub imion wybitnych postaci historycznych. W wyniku tej akcji w 1970 r. do dawnych nazw powróciły apteki: Centralna i Pod Łabędziem.

6 marca 1967 r., z okazji 10-lecia istnienia bydgoskiego Koła TMJP, kolejny swój odczyt w Bydgoszczy wygłosił prof. Urbańczyk (*Kto i jak ustala wskazówki językowe*). Z udziałem znakomitego gościa zorganizowano konferencję prasową, a na łamach dwutygodnika „Pomorze” (nr 5/1967) ukazał się artykuł pt. *Dziesięć lat troski o kulturę języka polskiego*. W bydgosko-poznańskim programie radiowym (16.11.1967, g. 16.55) można było wysłuchać audycji (w oprac. red. Urszuli Bączkowskiej) o działalności TMJP w Bydgoszczy pt. *Polacy nie gęsi...*

W roku 1969 doc. dr Teresa Skubalanka otworzyła swoją prelekcją *O języku poetów młodopolskich* kolejny cykl odczytów pn. *Język współcze-*

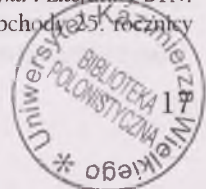
⁴ W ramach tego cyklu w roku 1965 odczyt wygłosiła też m.in. – wówczas docent – dr Halina Kurkowska.

snych pisarzy polskich, natomiast w roku 1971 Koło zainicjowało badania naukowe nad osobą i działalnością Bartłomieja z Bydgoszczy, w których wyniku doc. dr Hanna Taborska z Warszawy i dr Irena Kwilecka z Poznania podjęły myśl o przygotowaniu popularnonaukowej monografii autora *Słownika łacińsko-polskiego* oraz pomysł nowego opracowania i wydania tego, uznanego za zaginione po II wojnie światowej, rękopiśmiennego dziełka. W rok później zorganizowana została przez Koło ogólnopolska sesja naukowa pt. *Bartłomiej z Bydgoszczy i jego dzieła* (przy współudziale ówczesnej Wyższej Szkoły Nauczycielskiej i Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego). Wygłoszono 5 referatów: *Bernardyński ośrodek naukowy w Bydgoszczy* (przez E. Szmańdę), *Warsztat pisarski Bartłomieja z Bydgoszczy* (przez I. Kwilecką), *Dialektyzmy w Słowniku Bartłomieja z Bydgoszczy* (przez H. Taborską), *Bohemizmy w Słowniku Bartłomieja z Bydgoszczy* (przez J. Siatkowskiego) i *Bartłomiej z Bydgoszczy na tle średniowiecznego słownictwa polskiego* (przez W. Górecką)⁵. Na łamach „Języka Polskiego” z r. 1972 znalazły swoje miejsce dwa artykuły: H. Popowskiej-Taborskiej pt. *Czy słownik Bartłomieja z Bydgoszczy jest zwykłą kompilacją wcześniejszych zbiorów leksykalnych?* (s. 173-180) i I. Kwileckiej *Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy odnaleziony* (s. 180-182). W prasie bydgoskiej ukazał się artykuł Bydgoski Linde („Ilustrowany Kurier Polski” 148/74, s. 4). W 1977 r. zainspirowano wydanie monograficznej biografii (w oprac. I. Kwileckiej i H. Popowskiej-Taborskiej) pt. *Bartłomiej z Bydgoszczy – leksykograf polski pierwszej połowy XVI wieku*.

W 1983 roku odbyło się jubileuszowe zebranie Koła z okazji 25-lecia jego działalności⁶. Prof. S. Urbańczyk, ówczesny Wiceprezes Zarządu Głównego TMJP, wręczył na nim 12 zasłużonym członkom Koła pisemne podziękowania za długoletni udział w jego pracach. Spotkanie w Klubie Nauczyciela przy ówczesnej ul. M. Buczka uświetnił występ bydgoskich aktorów.

⁵ Opublikowane zostały dopiero w 1978 r. w serii *Prace Komisji Języka i Literatury BTN*.

⁶ Ogłoszenie w grudniu 1981 r. stanu wojennego uniemożliwiło obchody 25. rocznicy powstania Koła w r. 1982.

*

W pierwszym roku działalności Koła liczyło ono 33 członków, w tym 4 zamiejscowych: z Lubonia, Poznania i Warszawy (najwięcej członków odnotowano w r. 1958 i w r. 1983, kiedy było ich 42, najmniej w 1966 r. – 21 osób)⁷.

Odczyty organizowane przez Koło w omówionym okresie jego istnienia odbywały się w bydgoskich klubach kulturalnych i oświatowych: Filmowiec (późniejszy klub Mozaika), Oświata, Dom Książki, Klub Nauczyciela, sporadycznie w siedzibie Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego. Najwięcej wygłoszono ich w 1978 r. – 17, w 1979 r. – 12, w 1980 r. – 14 (wszystkie składały się na cykl *Język utworów pisarzy polskich*)⁸, 10 odczytów zorganizowano w 1970 r., po 8 odczytów w latach 1971, 1975 i 1976 oraz po 7 – w latach 1964, 1965, 1977 i 1983. Udział w odczytach brało wówczas po kilkadziesiąt osób (np. w 1962 r. przeciętnie uczestniczyło w nich 57 osób).

Od początku swej działalności Koło nawiązywało współpracę z różnymi instytucjami na terenie Bydgoszczy: Biblioteką Miejską (gdzie w 1958 r. zorganizowano wystawę wydawnictw TMJP), Wydziałem Oświaty Miejskiej Rady Narodowej, Związkiem Nauczycielstwa Polskiego, Rozgłośnią Polskiego Radia, Związkiem Literatów Polskich, Towarzystwem Literackim im. Adama Mickiewicza, Wyższą Szkołą Nauczycielską (następnie: Pedagogiczną). Z biegiem lat Koło zaczęło też współpracę z Komitetem Językoznawstwa PAN. W 1991 r. Edward Szymańda został członkiem Komisji Kultury Języka tegoż Komitetu.

---

⁷ Najstarszym obecnie czynnym członkiem Oddziału, wywodzącym się jeszcze z czasów Koła, jest mgr Mieczysław Rak (wstąpił do TMJP w 1957 r.), który w 1965 r. wybrany został na sekretarza Zarządu. Do chwili obecnej członkinią Oddziału jest też dr Maria Czaplicka-Jedlikowska, która w 1983 r. weszła także w skład Zarządu Koła.

⁸ Niektóre z nich powtórzono w Inowrocławiu: A. Wilkononia, *Rodzaje stylów i ich rola w utworze literackim*, I. Kwileckiej, *Rola Bartłomieja z Bydgoszczy na tle rozwoju polszczyzny średniowiecznej*, T. Kostkiewiczowej, *Język poezji Ignacego Krasickiego*, D. Ostaszewskiej, *O języku poezji Jana Andrzeja Morsztyna i J. Zalewskiego*, *Język utworów Aleksandra Fredry*, H. Rybickiej-Nowackiej, *Język powieści Henryka Sienkiewicza*, D. Moszyńskiej, *Język utworów Bolesława Prusa* (ten odczyt odbył się także – po raz pierwszy – w Chojnicach, 1978 r.), U. Kęsikowej, *Słowotwórstwo i słownictwo Kazimierza Przerwy-Tetmajera*, U. Dziobałtowskiej-Chciuk, *O języku i stylu utworów Jana Kasprzowicza*.

W miejscowej prasie codziennej, a także zamiejscowej, jak „Słowo Powszechnie”, ukazywały się artykuły i notatki o celach i działalności TMJP. Jako ważny jej ślad należy odnotować artykuł, który ukazał się w bydgoskiej prasie z okazji 50-lecia istnienia Towarzystwa, zatytułowany *Pół wieku na straży tradycji i rozwoju polszczyzny* (zob. „Pomorze” nr 11/1970, s. 6).

Do najważniejszych osiągnięć Koła w latach 1957-1983 (poza rozstąpieniem Bartłomieja z Bydgoszczy) było przygotowanie i wydanie (nakładem Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego) pracy zbiorowej pt. *Język Polski. Poprawność – piękno – ochrona* (pod red. S. Urbańczyka), obejmującej referaty wygłoszone w cyklu *Język a kultura*, oraz organizacja (poza wspomnianą wcześniej sesją bartłomiejowską) 2 ogólnopolskich konferencji naukowych (współ z Wojewódzkim Oddziałem Naczelnej Organizacji Technicznej): w 1971 r. *Problemy terminologiczne języka polskiego w technice* (ok. 70 uczestników), której przewodniczył prof. S. Urbańczyk, wygłaszając także referat pt. *Słownictwo techniczne a poprawność językowa*⁹, i w 1976 r. (111 uczestników) *Terminologia techniczna w języku polskim (Stan, wymagania, praktyka użytkowa)*¹⁰. Nie udało się natomiast powołać poradni językowej – starania takie rozpoczęto w roku 1977, kiedy próbowano – bezskutecznie – porozumieć się w tej sprawie z Wyższą Szkołą Pedagogiczną.

II. Przekształcenie Koła w Oddział TMJP

Po 27 latach działalności bydgoskie Koło TMJP (pod nieprzerwanym przewodnictwem Edwarda Szmańdy) przekształciło się w Bydgoski Oddział tegoż Towarzystwa. Na Prezesa wybrany został ponownie Edward Szmańda, który pełnił tę funkcję do 9 stycznia 1995 r., ale w związku z jego postępującą chorobą już w r. 1992 zacząłem przejmować obowiązki Przewodniczącego Zarządu (pełniłem w nim nowoutworzoną funkcję zastępcy przewodniczącego) i praktycznie od 1994 r. kierowałem pracami

⁹ Dwoje pozostałych prelegentów to: doc. dr Irena Bajerowa z Krakowa – *Technika jako siła napędowa rozwoju języka ogólnopolskiego* i prof. inż. Adam Tadeusz Troskołański z Warszawy – *Słownictwo techniczne a poprawność językowa*.

¹⁰ Na jej temat ukazał się artykuł I. Bajerowej w „Języku Polskim” LVIII (s. 237-238).

Oddziału. Oficjalnie przewodniczyłem mu przez 12 kolejnych lat (1995-2006). W grudniu 1995 r. zorganizowałem z udziałem prof. Mariana Kucali, przedstawiciela ZG TMJP, uroczystość wręczenia Edwardowi Szymańdzie dyplomu Honorowego Członka Towarzystwa. Odczytano na niej też list Dyrektora Biura ZG TMJP, mgr. Kaspra Świerzowskiego, skierowany do Prezesa Szymańdy¹¹.

W pierwszym roku działalności bydgoskich miłośników języka polskiego w nowej formule (jeszcze pod przewodnictwem Edwarda Szymańdy) zorganizowano w Wyższej Szkole Pedagogicznej sesję naukową (22-23 marca 1984 r.) na temat nazewnictwa (współorganizatorzy: Komitet Językoznawstwa PAN i BTN) z udziałem językoznawców z różnych ośrodków naukowych (m.in. Krakowa – prof. S. Urbańczyk, dr J. Bubak, Warszawy – doc. K. Handke, Gdańsk – doc. E. Breza, Toruń – dr Ł. Szewczyk, Cieszyn – dr R. Mrózek)¹².

Z lat późniejszych należy odnotować (poza stałą działalnością odczytową – jedną z najaktywniejszych w kraju¹³) współpracę z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Bydgoszczy (szczególnie zaangażowane w działalność Towarzystwa były wówczas mgr Elżbieta Nowosielska, członek Zarządu Oddziału, oraz dr Małgorzata Klimińska, która na łamach wydawanego przez ODN czasopisma „Wiadomości, Głosy i Rozmowy o Szkole” propagowała ideę poprawności językowej, tworząc stałą rubrykę *Trzy grosze purysty*; korektę przeprowadzała również aktywna członkini TMJP mgr Helena Kozówna). Do Oddziału zaczęli wstępować licznie studenci bydgoskiej WSP (dzięki czemu np. w roku 1987 liczba członków

---

¹¹ Edward Szymańda zmarł w r. 1998. W numerze 4 „Języka Polskiego” z 1999 r. ukazał się poświęcony mu nekrolog mojego autorstwa (zob. s. 241-244).

¹² W I kwartale 1989 r. ukazał się zbiór wszystkich wygłoszonych tam referatów (Wydawnictwo BTN), który zawierał dwa artykuły o tematyce bydgoskiej: F. Nowaka, *Semantyczne i słowotwórcze typy nazw ulic Bydgoszczy* oraz E. Szymańdy, *Zniekształcone polskie nazwy niektórych części Bydgoszczy*.

¹³ Prelegentami stali się przedstawiciele nowych pokoleń językoznawców, a wśród nich np.: J. Bartmiński i J. Adamowski z Lublina, H. Zgólkowa z Poznania, J. Bralczyk z Warszawy, S. Gajda z Opola, M. Grochowski z Torunia, M. Bugajski z Wrocławia. Kontynuowali swój udział w zebraniach Bydgoskiego Oddziału TMJP i wcześniejsi autorzy referatów, jak np. J. Maciejewski z Torunia czy E. Breza, B. Kreja i L. Moszyński z Gdańska.

OB TMJP wzrosła z 44 do 61, a w roku następnym wynosiła 63 osoby). Pierwsze swoje wykłady zaczęli wygłaszać też dzisiejsi profesorowie Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego: mgr Z. Sawaniewska-Mochowa w 1983 r.: *Polszczyzna litewska w Dolinie Issy Czesława Miłosza*, mgr M. Świącicka w 1986 r.: *Charakterystyka składni dziecięcych tekstów mówionych*, dr E. Laszkowska w 1986 r.: *O rozwoju słownictwa młodzieży*. Odczyty odbywały się często równolegle w Bydgoszczy i Inowrocławiu. W latach 1986-1988 zacieśniono też współpracę z oddziałem Towarzystwa w Toruniu. W 1991 r. wszystkie organizowane odczyty przeniesione zostały na stałe do sali wykładowej Wydziału Humanistycznego przy ul. Jagiellońskiej 11 (który w roku poprzednim stał się nową siedzibą Oddziału).

Zachodzące w latach 90. XX w. zmiany ekonomiczno-społeczne w Polsce spowodowały osłabienie zainteresowania problematyką językową – zmalała liczba uczestników odczytów. Nałożyły się na to kłopoty finansowe Towarzystwa – brak pieniędzy na honoraria dla prelegentów, a przede wszystkim na zwrot kosztów podróży dotychczasowym referentom z odległych od Bydgoszczy miast (jak np. Kraków, Warszawa, Gdańsk). Z tych samych powodów nie została opublikowana praca zbiorowa *O języku pisarzy*, o wydanie której do końca życia uparcie walczył Edward Szymański. Teczki z maszynopisami i nieuporządkowanymi uwagami recenzentów (po odzyskaniu ich z upadłego wówczas BTN) trafiły do mnie, jako do nowego prezesa Oddziału, z prośbą o podjęcie działań na rzecz opublikowania zawartych w nich materiałów. Fiaskiem jednak zakończyły się moje starania o sfinansowanie tego przedsięwzięcia przez Wydział Kultury w Urzędzie Miejskim w Bydgoszczy. W tej sytuacji przekazałem wszystkie materiały do książki *O języku pisarzy polskich* do Biura Zarządu Głównego TMJP¹⁴.

Brzemień akcji odczytowej przejęli bydgoscy członkowie TMJP¹⁵, dzięki czemu nadal organizowano po kilka, a nawet kilkanaście odczytów

¹⁴ Nieocenioną pomoc w ich ratowaniu okazał mgr Kasper Świerzowski. Obecnie znajdują się one w Archiwum PAN w Krakowie.

¹⁵ Obok nich (przede wszystkim pracowników Instytutu Filologii Polskiej oraz dr Marii Czaplickiej z Wydziału Pedagogicznego bydgoskiej WSP) prelekcje wygłaszali np. pracownicy Archiwum Państwowego w Bydgoszczy, jak dr J. Kutta i dr M. Romaniuk.

rocznie¹⁶. Jednocześnie nawiązywano współpracę z nowymi sojusznikami w trosce o piękno i poprawność ojczystego języka i w staraniach o upowszechnianie wiedzy o historii i współczesności polszczyzny. Obok wspomnianych już „Wiadomości, Głosów, Rozmów o Szkole”¹⁷, swoje łamy udostępniły „Promocje Pomorskie” (potem: „...Kujawsko-Pomorskie”)¹⁸. W 1995 r. podjęto akcję mającą na celu zaktywizowanie nauczycieli języka polskiego z bydgoskich szkół, wysyłając do nich pismo informujące o działalności Oddziału i zapraszając ich na odczyty oraz oferując wykłady w szkołach. Ta inicjatywa zaowocowała dopiero po kilku latach cyklami odczytów w liceach ogólnokształcących w Inowrocławiu i w Nakle¹⁹ oraz w VI LO w Bydgoszczy (cykl *Przygoda z językiem* w 1998 r.) i w Zespole Szkół Budowlanych (cykl *Spotkania z językiem* od 1999 r.²⁰). Z Oddziałem Bydgoskim TMJP nawiązał także kontakt Inowrocławski Oddział Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów, a jego przewodnicząca, mgr Danuta Chwastek, wstąpiła w szeregi członków Towarzystwa²¹. Na szeroką skalę prowadzono sprzedaż wydawnictw TMJP (także wśród studentów WSP), w tym przede wszystkim z serii małych słowniczków²². Ofertę wydawniczą Towarzystwa przekazywano m.in. do bydgoskich szkół średnich (za pośrednictwem

---

¹⁶ Do nielicznych już gości zamiejscowych należeli: doc. Aleksy Awdiejew, dr hab. Jolanta Maćkiewicz, prof. Barbara Greszczuk, prof. Stanisław Mikołajczak, prof. Zdzisława Krążyńska.

¹⁷ Redakcję rubryki *Trzy grosze purysty* prowadził mgr Andrzej Wlekiński z I LO w Inowrocławiu, a następnie przejął ją dr Rafał Zimny. Na łamach tego czasopisma ukazało się też ponad 20 artykułków w cyklu *Abc szkolnej nauki o języku* mojego autorstwa oraz ponad 30 tekstów w ramach zainicjowanego tam przeze mnie *Kącika TMJP*. Członkowie Oddziału uczestniczyli też w pracach jury ogłaszanego przez „Wiadomości...” konkursu gazetek szkolnych.

¹⁸ Liczne artykuły zamieściła tam Śp. prof. Łucja M. Szewczyk.

¹⁹ Tu ważną rolę ich propagatora i organizatora odegrała dr Iwona Benenowska.

²⁰ Odczyty dla młodzieży organizowała tam mgr Dorota Czechowska, a wygłaszały je członkowie Oddziału – pracownicy Instytutu Filologii Polskiej.

²¹ W ramach wieloletniej współpracy w r. 2004 uczestniczyłem z dr hab. M. Świącicką w Zjeździe Stowarzyszenia w Inowrocławiu, na którym wygłosiliśmy referaty: *Jak realizować hasła podstawy programowej w zakresie kształcenia językowego?* (A. Dyszak), *O języku współczesnej młodzieży słów kilka* (M. Świącicka).

²² Dwa z nich są mojego autorstwa: *Mały słownik rzeczowników osobliwych* (I wyd. 1999, II wyd. 2007) i *Mały słownik czasowników osobliwych* (2007).

Kuratorium Oświaty) i do bibliotek (Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej). Próbowano także wskrzęsić ideę popularyzowania wiedzy o języku polskim na lamach bydgoskiej prasy. Osobiście też interweniowałem w Urzędzie Miasta w sprawie umieszczania na tabliczkach z nazwami ulic imion (obok nazwisk) ich patronów.

Do najważniejszych i najciekawszych inicjatyw Oddziału w tym okresie działalności należały audycje językowe, nadawane w regionalnej rozgłośni radiowej (1995 r.) oraz cykl spotkań bydgoskich językoznawców z mieszkańcami miasta (organizowany w latach 1996-1997 w kawiarni artystycznej Węgliszek we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Kultury oraz Instytutem Filologii Polskiej) pt. *Pokazywanie języka*²³. Pomysłodawcą tytułu i prowadzącym te spotkania był bydgoski satyryk Zdzisław Pruss. Współinicjatorem tego przedsięwzięcia był także – jako członek Komisji Kultury i Nauki Rady Miejskiej Bydgoszczy – pisarz Jerzy Sulima-Kamiński. W cyklu zaprezentowano m.in. problematykę związaną z gwarą bydgoską (na podstawie powieści *Most Królowej Jadwigi*), gwarą młodzieżową, językiem reklamy, radia i telewizji. Od kilku też lat pod patronatem Oddziału odbywa się w Pałacu Młodzieży²⁴ coroczne Święto Słowa²⁵. Członkowie Oddziału wygłosili tam odczyty w ramach *Wieczornych spotkań z humanistyką* (w 2002 r.) oraz w cyklu *Słowa na wolności, czyli nowa matura z języka polskiego* (w latach 2004 i 2005). Dzięki tej współpracy udało się wreszcie w roku 2006 powołać do życia poradnię językową w Pałacu Młodzieży.

Do ostatnich inicjatyw Zarządu Oddziału Bydgoskiego TMJP należą dwa wnioski złożone do Zespołu ds. Nazewnictwa Miejskiego przy Prezydencie Miasta Bydgoszczy (i już zaakceptowane): o nadanie jednej z bydgoskich ulic nazwy Edwarda Szymańdy (wspólny wniosek z Komisją Językoznawczą Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego²⁶) oraz o nadanie

²³ Dr Maria Pająkowska przedstawiła *Bydgoszcz w gwarowym wianyszku* – zastosowane przez nią wyrażenie *gwarowy wianyszek*, dla określenia usytuowania miasta wśród gwar i dialektów, weszło na stałe do języka publikacji o języku regionu.

²⁴ Pierwsze odczyty wygłosił tam – jeszcze jako student – dr Rafał Zimny.

²⁵ Jego główną animatorką jest mgr Krystyna Bujak, członek TMJP, pracownik Pałacu Młodzieży.

²⁶ Podpisany przeze mnie jako Przewodniczącego Oddziału i przez prof. Elżbietę Laszkowską jako Przewodniczącą Komisji.

jednej z bydgoskich ulic nazwy Czesława Miłosza (wspólny wniosek z Klubem Profesorów Wierzenica²⁷).

Przez wszystkie lata działalności Oddziału Bydgoskiego TMJP jego członkom i Zarządowi przyświecał – jako wiodący – cel zapisany w Statucie Towarzystwa, by »krzewić rozumną miłość języka polskiego opartą na znajomości jego zasad, rozwoju i znaczenia oraz rozumieniu zjawisk językowych w ogóle«.

---

²⁷ Wniosek ten podpisany został przeze mnie jako Przewodniczącego Oddziału i stałego członka Klubu oraz przez prof. Józefa Banaszaka, Prezesa Klubu.